

Дайынчы найырал

Бүстүн, кандигаттарыбыз

Чоннун төлөптүг кызы

1951—1952 өөрлөдөгү чылы Эр-ан ортумак школага доостур чыгаан турган. Тамара мында он чеди харлаан. Школага чыла-рында ол башкы болуптур, бичин чаштарын кижизиндерин кончут-ла күтсө чоран. Бичангам Тамара-нын күш-ажыгы билим Эрлин суурун угулар садына чаштар-ны ажаарынан эгелен. Бо дөргө белен эвес ажал. Бичалажок эя-не чагай болгаш хүндүлүг ажал дээр-ин Тамара кончут эки билип тур-ган.

Ол мога-шылга чок, ак сеткилдиг, кызымаккай ажалын үсөлөп күр-бүшкөн, бир чыл өрткөндө, ону угу-лар садынын кижизиндеги кылдыр депшиктен. Чаш салгычтары кижизинде угул хүлөөлгөн Тамара база-ла күлөөлүг күүсөдүн, ала-не-лерини бекик хүндүлүктөн, ханы ынакшылын чаалап алган. Чаш ажы-төлдү кижизинде, өстүрүн, ол хире чагай ажалды кылпн турар кижини хүндүлөткөн, кымны хүн-дүлөөлүг, ычма.

Угулар садынын кижизиндеги-нин барык ийи чыл хире ажалын чорда, Тамара угулар садынын болгаш испонин эргелекчиге томулап, ажал угул иделген баа-катап көргүсүн. Угулар сады болгаш испонин катар эргелекчиле-рин мында-ла белен эвес! Бо ажал харымысалгылаа, берге-даа болза, Тамара ону күлөөлүг хире хүлөөл-дү, «Хүндүлүг ала-не-лерини бо угул иделген күлөөлүг, оларын эргил чаштарын кылды чагай хире-түрү, кижизинде дөш бүтү-лө күжүмү,

билимни харам чокка бээр мен» деп иделген сөзүн ычча берген. Тамара Седипкова сөзүн алды-ры-биле өздөп, угул иделген ба-дыткап шыдаан деп ам иллик чо-ка чугаалап болурунун бүтү бары-маалары бар. Эрлин суурун ал-бан организациа, бүдүрүлгө чөлө-рини ажалдыкчыларынын, Ленин а-жыт көрө ажал-агыл артелини ке-жигүнеринин 40 ажал бичин чаш-тары амгы үдө асиде, 50 угула-ры—садта амыр-менди доругуп, эки чаңчыларга чажындан чаңчы-гып турарлар. Бичин чаштарын до-руктурар, кижизинде талазы-биле байлак дуржулагыл, онзапкан ажал-херөөнө ээ-харымысалгыла, чүтлө угуларга эвес, харын ола-рыны ала-не-леринге база эвилең Та-мара Сарыг-оловна Седипкова, угул ажалдыкчыларын Надежда Картавова, угул, Шыку-сар Кыргыснова Седип-каны угулар албан чөлөринин мурагыч ажалдыкчыларына суу-рун бүтү ажалын чоннары чорга-лапшып турар. Бичангам ала-не-лер асиде болгаш садта бичин чаштар дөш сагыш човаштар.

Яслини болгаш сады кышка у-куштур Тамара Седипкова хыма-чалыг белеткен. Септегенн чотур үсөндө бекик шынарлыг чорткан, олар чүтүлдү четчир кылдыр белет-кейип алган. Амгы үдө асиде бол-гаш садта чыгыл-даа, чырык-даа, арыг-сылг-даа. Чаштарын аш-чечин ажалын, сүүзүлүг кылдыр белеткен турар, оларын ойнара-ктарын яны-бүтү хевирлиг кылдыр четчелен. Яслиде, садта угула-рыны кыды дөш үсүлүчү сагыш

салып, өмчи шынчигезин неделада ийи удаа организастарын чүрүм-чүткан.

Эрлин суурула бичин угуларын албан чөлөринин удуруткучу Та-мара Сарыг-оловна чүтлө ак сет-килдиг ажалдыкчы эвес, харын иделкейлиг хей-ничи. Эрлин кед-дэ Советтин депутаты, күүсом ке-жигүну Т. Седипкова соңкучулар-нын бекик иделген болуун идел-кейлиг хей-ничи ажал-чорудула-ры-биле күүсөдүн шыдаан. Көдө Советтин күүсомунун хуралдары-га ол санал-онолын берип, сүтү ча-гайжыдылганын күтөлдирер, шко-ла, ясли, ас ажалын улам экижи-дер соругалар-биле холбашкан чу-гула айтырларын ол уда-дараа көдүрүп келген. Эрлин он бир чыл школагын төрөдөр комитетинин болгаш суурула клуб чөлөкчелерин кижигүнө ону база сонган.

Тамара Сарыг-оловна болгаш оң өнүкүч ээни Доржу Седипкович олар боттарынын угуларын угулгелер өстүрүп, кижизинде, өөрлөп турарын дөмдөлөсөйи барып болбас. Оларын уруу—Соня үшкү, өгү—Алша бирги класста өөрлөп, а ийи бичилери садта болгаш ясли-де турар.

Чоннун төлөптүг кызы Т. С. Седипкованы Эрлин суурун ажалы чоннарынын нини хуралынан кө-дө Советтин депутаттынын кан-дидатына чалгыс үн-биле депшикте-ни алаа угул иделген. Ол иделген Тамара Сарыг-оловна алдарыны-биле күүсөдүн шыдаан.

А. ДУРЖАА.

АЖЫЛ-ИШЧИ ӨННУКТЕР

Олар барык-ла чалгыс үдө те-руттугелер. Мария Потылицына Раиса Монгуш бир-ле хар биче. Тыва — оларын төрөн чери. Ма-рия—Хаа-Хем районун Бейлей суугуна, а Раиса — Бейлейде ба-рык дөрт чы километр ирак. Чөөн-Хемчик районун Хорум-Дага тө-руттугелер.

Ядым араттын өг-бүзелинге те-руттугелер Раиса Монгуш чалып на-зынын чагай үсүн көрбөз, а аар чымкыштыг тараачын өг-бүдөгө те-руттугелер Мария Потылицына баш-тайт чырыкты база-ла берге бай-далга көргөн. Олар эки өртөм-бил-диз чадап ап шыдаалар. Мария биле Раиса 16 харымдан-на ажал-дап эгелөөнөр.

1951 чылда Раиса Монгуш бо-дун ынак уруу-биле кады Кымыла чүрттап чедип келген. Хоройга кез, урунуга эки өртөм-билдин чедип алып дөш соруга ону маада чедип келген ол. Тускай мержежл чок-даа болза, ак-сеткилдиг ажалдар, кижилерге эки чүдөлдери боттук холу-биле кылп өөрлөп, оларын эки дараалыг хей-биле хевирлер деп, чаш ындыг илг күлө-биле 14 чылдар мурунда Раиса Монгуш да-ранылга комбинаттын ажалыч хе-рөөжөнөринин угул өг-бүзелинге кирген.

Уран-мерген даарыкчы, кижиле-рин келеринге элтиг хевирлер бичикчиси, бугулар мастер болуп алып деп база чаш ындыг патриотчу күлө-биле Мария Потылицына 10 чылдар мурунда Кымылдын даара-нылга комбинатка ажалдап кирген. Ажал-ишчи өнүктөр ажалыч-гы бугулар хевирлер, олар бот-диз даа дөмөй-даа эвес. Иччалла-даа кижилер чүтлө, «четтирдик» деп чу-гаалаар кылдыр тергил ажалдар деп, кара чалгыс тура-сорукулар. Монгуш биле Потылицына барык ай санында-ла ажалын түнелинче талазы-биле «Эки даарыкчы» деп атты ап турарлар. Мария—комму-нист күш-ажыл бригаданын ке-жигүну, а Раиса — коммунист күш-ажылдын шалыччы.

Патриотчу өнүктүрген бекик мержежлди чедип алырнга хей дөш, Прибалтика биле Варшава дөш, Бухарест биле София дөш, Ве-на биле Белград дөш, Вулапеш биле Прага дөш кадыг-лошкун чаа тулчушкунуна калбарган. Берлин дөш ажал угул тулчушкуну Гер-манияны ашкан тилде-биле доо-зуган.

Герман фашизмин болгаш япон им-периализмин ашкан депшиктелг күш-терин тилдегези киж төрө-легенн көжүлгөндө чаа үе-чадын дөмдөлгөн, ол үе-чада дегелейин социалист системаынын тылгыч, тургустунганы-биле болгаш бичы-гып турары-биле характерат. Деле-гей империализминин эң реаксылыг болгаш агрессия күштөрүн чыла шапкан чорук, ону тургустун нини-ти-биле дык копкадырыга чедип, на-ционал-хосталгыл шимчээшкни-нин өздөзүлгө нөмөк болган. Да-йыннын түнделери төвөгүн хою-луларын көргөт чотун маргыш чок толазы-биле батыпкан, соци-ализмче болгаш коммунизмче киж нини-ти-биле хажуудузынын бурун-гаар аттыкан хажуудузын арада доктадыл шыдагы деп ындыг күш-тер дегелее чок дээрин көргүсүн. Дегелейин ийги халыктын дуржулгалары империализмге бол-гаш оларын идеологтарына мыр-най алаа барган деп санап болбас.

чылар негетинген. Бергелерин-даа, чедикче чок чоруктары-даа олар көрүп, билип өрткөнөр. Ам олар урей кылдыган деп чүтөк билбес, өнүктүргенден-даа хожуудас болгаш план дөш демисеге аштырар деп чүтөк-даа билбес, бугулар мастерлер, боттарынын шалып алган херөөнн келдиг ээлери аларганар.

Оларын каймы-даа өг-бүлелг, сагыш човашчыныг. Раиса Мон-гушту уруу удаа он бир чыл шко-лагын дозар, ол дөш өөрлөдөгө че-ринге өөрлөп күлөп турар. Мария Потылицынын ажаа дайынныг иналды, өгү ону, а уруу сески класста өөрлөп турар. Өнүктүрген каймы-даа нини-тин, коллективтик ажал-херөөн хамык-чы бекик көрүп турар. Раиса Мон-гуш ийи чыл мурунда хоорай Со-веттин депутаттына сонгукан. Бо-дун депутат хүлөөлгелерин ол ак сеткилдиг күүсөдүн келген. Чоокта чаа Раиса Монгуш бо-дун салы-чолун Коммунист партия-биле ке-дээ шагда холбаштырган болгаш партиянын, хей-ничинин кан-дыг-даа даалганы алаа бирги ээлчегин соругалы аларган.

А. АНДРЕЕВ.

Агитация ажалы

Чер-чер Советтеринге сонгудалар-га уктуктур Барыш-Хемчик райо-нун төвү Кымыл-Мажалын суурула болгаш колхозтарга, совхозтарга 21 агитпункттар тургустунган. Оларда 505 агитаторлар ажалдап турар. СЭКП райкомунун пропаганда болгаш агитация килдиз район төвүнде агитпункт эргелекчилерин болгаш агитаторларын семинарын эртирген.

Бо хунерде сонгукчуларын да-зысын кылыр көдө болгаш суур Советтеринде колдууда доозуган. Политиктиг агитация ажалын чүд-бүрү хевир-биле чорудуп турар. Чоокта чаа малчынарже район тө-вүндө херөөн агитаторларын үн-дүргөн. Олар март 14-те болур чер-чер Советтеринге сонгуда дугайын-да тандыдыга ажалын чорутпаша, өг иштин арыг-шевер тургузарына

болгаш угуларын кижизиндеге хе-рөөжөнөрин ролжун дугайында бе-седилер кылган. Агитаторлар-биле ка-ды өмчилер болгаш ветеринария ажалдыкчылар база чоран.

— Моон мурунда херөөжөнөр өртүзүнга ажал дугайында тускай агитаторлар келбей турган. Ажал-чакыт чокка ажалы-биле чугаалажыр төлөдө, херөөн агитаторлар кээп турары дык таарымчалыг болгаш өөр-чүтү-дүр, моон моон сонгаар-даа уламчыл чорудар чугула-дыр — деп, малчын херөөжөнөр өөрөөн сет-килин илереди турганар.

Чоокту хунерин бирөөзинде Кы-мыл-Мажалын суурун ажалыч сон-гукчуларын кезээни организастарын ВЛКСМ райкому белеткен тур-ар.

Т. ТАЛГАНЧИН.

дөш, Прибалтика биле Варшава дөш, Бухарест биле София дөш, Ве-на биле Белград дөш, Вулапеш биле Прага дөш кадыг-лошкун чаа тулчушкунуна калбарган. Берлин дөш ажал угул тулчушкуну Гер-манияны ашкан тилде-биле доо-зуган.

Герман фашизмин болгаш япон им-периализмин ашкан депшиктелг күш-терин тилдегези киж төрө-легенн көжүлгөндө чаа үе-чадын дөмдөлгөн, ол үе-чада дегелейин социалист системаынын тылгыч, тургустунганы-биле болгаш бичы-гып турары-биле характерат. Деле-гей империализминин эң реаксылыг болгаш агрессия күштөрүн чыла шапкан чорук, ону тургустун нини-ти-биле дык копкадырыга чедип, на-ционал-хосталгыл шимчээшкни-нин өздөзүлгө нөмөк болган. Да-йыннын түнделери төвөгүн хою-луларын көргөт чотун маргыш чок толазы-биле батыпкан, соци-ализмче болгаш коммунизмче киж нини-ти-биле хажуудузынын бурун-гаар аттыкан хажуудузын арада доктадыл шыдагы деп ындыг күш-тер дегелее чок дээрин көргүсүн. Дегелейин ийги халыктын дуржулгалары империализмге бол-гаш оларын идеологтарына мыр-най алаа барган деп санап болбас.

Ам капиталист угул күрүнелерин иледе саздарыг бөлүктери дегелей ареназынга угазылалдыг бичим-чын кылгы ужура таваржып турары-нын херчелерин болуп турар бис. Ол дугайын атомнуг чепсектик менел-дерин чамдык кезиктеп хорур ду-гайында Москва керээзи, космос де-гелейне термоядролуг чепсектик үн-дүрбөс дугайында дугуржула болгаш өске-даа түнелдиг чамдык бичимнар херчелерин турар.

Бичалла-даа өрткөн дайыннын то-даргай дуржулгаларынан-даа база ол ышмак оң сонда чер бөмбү-рөөн болган ажал угул өскериле-рлерден-даа эргөжөк чугула чамдык түнелдиг империализм кылбаан деп бурун бугурел-биле чугаалап болур. Чугаа болза, Муруу Вьетнам, Лаос, Малайзия азы Конго дугайы-нда, НАТО-нун хей талазыг адролуг күштөрүн тургузар планнарын дугайында, ГФР-нин болуун чөөн ко-жатары-биле кызыгаарларга мына-лыг ажал дөмөк куржаны тургуза-рын шимтирлөөн дугайында чоруп турар болганда, дегелее сөөлү бо-лушкунуна-биле танымшкан, ол ду-гайын киж сагыш саргымынмын-биле бол келер-дир.

Ол байдалдар Совет Эвилели, со-циалист өске-даа чурттар серемчи-ледик кошкандыр өргөн чок. Чогум-

на харын ол дугайында чугаа Вар-шава Керээзин кижжикчилери кү-рүнелерин Политиктиг консульта-тивтик комитетинин чоокта чаа бол-ган чөвүлө хуралына болуп турган. НАТО-нун хей талазыг адролуг күш-терин тургускаан таварылаа соци-алист чурттар боттарынын аймыл чок чоруп хандыр талазы-биле эр-гежөк чугула камгалаа хемчеглерин боттандырар ужура таваржыр апаар дээрин чөвүлө хурал баш угул са-гымырлан.

Дегелейин ийги дайынныг гит-леризмге улу коалициянын тилде-гези болза, бүгү реаксылыг күштөр шуут буурап дүшкөн дөш ол эвес. Төгүтүн хугуун чепсектик күжү-би-ле хевир туртар дээр империализм-нин чаа оралдыкшыкчыларынын аймылы хевээр арткан. Оң ужурун-да бичин партиялыс Ала-чүрттүг дайыннын сөөлүндө-даа социали-ст Төрөн чүрттүг камгалаары ар-газын улам ылай бичылдарынче күженишкенин харамнамын турар. Дайын сөөлүндө уеник иш-тинде СССР-нин Чепсектик Күштери бугуларга чоруп өрткөн. Бичин бугу улауузузун мога чок күш-ажылынын азында Совет Ар-мия болгаш Шериг-Далай Флоду

ЗАКАРПАТ ОБЛАСТЬ. Мукаче-водка «Уригпромебель» деп Барыш-Урани салгынын конструктор-лары сөөлү чыларын иштинде бир — ийи болгаш үш өрөөлдүг квартираларга салыр 20 язы эт-херекселерин тургускаан. Ол эт-херекселди бүгү-эмилелди дык хей дегелелеринге көргүсүн болгаш бекик үсөлөшкенин алган. Киев, Воронеж, Калининград бол-гаш өске-даа хоорайларын бугу-рулгелери эт-херекселерин ол хе-вирлерин бугулар бугуруп ун-дурп турар.

ЧУРУКТА: бир өрөөлдүг квар-тирага салыр эт-херекселди хе-вирлер.

Фото Л. КОВАННЫ. СЭТА-нын фотохроникасы.

Чаа өртөктер чонга ажыктыг

Коммунист партия болгаш Со-вет чазак чонун чагай амырлар дөш сагыш салгышынын док-таамал илердин келген болгаш иле-редин турар.

Колхозчуларын болгаш ажал-чы, албан-хаакчыларын хуузуна дузалаар ажал-агылын барында чокка кызыгаарлап турганын сөкст-маны, 1965 чылдын январь бир-дөш кедээ ажал-агылын, илалыг сүт бугулар ажалдыкчыларын со-нуургалын бекилерин-биле сүтү, сивинин (сүт хоюун) салып алыр-нын өртөн үсүрүн барындаалып өстүргөн. Оң-биле кады сүт бол-гаш сүт продуктуларын үрүмчө-теп салар өртөн мурунда турган эрги хевээр өскерилге чокка арттыр-ган.

Күрүнениң сүт садып алып белет-кел чөлөри сүт дужааган колхоз-тарга, совхозтарга болгаш өске-даа кедээ ажал-агыла хамаарышкан чөлөргө чалгыс аай немелде өртөк-ти бөрүн тургускаан. Дужааган азы саткан сүтү хулап алып салбыр, ону хулап ап турган үсөндө сүт-түн килсоду 18 градустан куу бол-за, сүт дужаагызынга бир тонна-а 5 рубль немелде өртөкти төлөп бээр, а 18 градустан өрү болза, өр-текти тонна санында 5 рубльге кууладыр. Сүтү күрүнөге садып алырнын чаа өртөз колхозтарын өске-даа кедээ ажал-агыл ажалды-кчыларын сонуургалын улааттыр-ган. Моон мурунда бир тонна сүт-түн өртөз 140 рубль турган болза, ам 160 рубль четкен.

Устүдө чиктен ап көөргө, бир эвес колхоз азы совхоз килсоду 18 градустан куу болгаш шынары эки 1000 тонна сүт дужааган болза, өртөздөн алгыда 5000 рубль немел-де орулганы алыр-дыр. Бир эвес 18 градустан өрү килсодтүг болгаш шы-нары куу сүт дужаа болза, бир тоннага 160 рубль алып эвес, харын ол өртөк тонна санында куулаар болгаш ажал-агыла когаралдыг болуп бидилгир. Эрткен чылдар-да сүт бугулар ажалда турган чөт-пестерин 1965 чылда чалганды, сүт болгаш сүт продуктуларын шы-нарын бекилер болза, ажал-агылар ону угул орулганы алып.

Мурунку чылдарын практи-каын көргүсүн болза, чамдык ажал-агыларын күрүнөге дужаап турган сүдүнү шынары кончут ку-лу—бо, хир-биле боткалган, килсоду өрү, он-даа өске доораттан ты-вылган чытырлар. Алаа Танды ра-йонда «Межегей», «Элгес» сов-хозтар, «Революциянын чалбыжы», Бич-Хемде «Искра» колхозтар болгаш он-даа өскерлер хамааржыр.

Сүтүн шынары куулап, чөт-пестерин болуп турарын чылааган-нары болза, сүт-бараан фермалары-нын барык хей кезинин арыг-ше-вер эвез, саар мурунда инектер-нин эмилерин чыгыт, арыг сүт-биле чугбас, чугаа-даа сөөк, хирлиг сүт-биле куур, хирлиг пестер-биле чодуп турары болур. Оң кедерее чамдык саанчылар эмилни доштуру

чымчалын дөш солидол өгөй бээр чүтүл бар. Саалдын чорудуп турар үдө саап алган сүдүн инек кажаа-зынын иштинге үр тургузуптур, ыч-ангаш чаа сүт болуша өске хей чыттары тирттып алпар, силос, өдөк, нефть ышмак чытар кире бер-ген болгулар. Оон ылай сүт кудар саваларын эки арыгласа, арыглас чугураа илг эвес хирлиг сүт ажылаар, азы ол сүтү кудуп өк-келген савазынын ишти багай, да-тыт, хирлиг болур. Сүтү саган до-раан арыглап, шүүрөсө, дужаап чорудар сүтүг сөөдүн чедир тур-гусас. Сүт ажаап шынаар чөлө-ринге четчир саныг дөш белетке-вес болгаш он-даа өске чөтпестер бар.

Мындагы чөтпестерин хараазын-дан 1964 чылда 200 тонна ажыг сүтү сүт хулап алып чөтөр шы-нары багай дөш хулап албайн бар-ганы хомудангыт.

Оон ылай сүт дужаап турар ажал-агыларын дык хөбү сүтү дегилебес, бидоннага куттап, литр-биле санааш, азы килограммга шилтиктеш, сүт хулап алып чөт-дөргө чорудуптур. Ону хулап ап турда, деңиз талазы-биле угул кар-шыктыгыт чүдүлөр хей бооп турар. Ол ышмак Барыш-Хемчик, Чөөн-Хемчик, Улуг-Хем районнарын бол-гаш өске-даа чөлөринин чамдык ажал-агыларын фермалары сүт хулап алып чөтдөргө чорткан сүтүг саваларынын асони диндө-вес болгаш сүтүг үсүрүн, килсоду дун хынапкан, оң хуурун чедирли-ге документизинг айтпас, деңиз-ин биживес бооп турар.

Бо устүдө чүдүлдерин чедир кылдымбайн турарында сүт ду-жаагылары биле хулап алычты-ларын аразына эвез эвес чаргы-лар уну турар. Сүтүн шынары хынаар лабораторияны бар болза-да, чалга, харымысала чөгү-биле, дужаар сүдүн хынавайн, ана-ла даап салган, чорудуптур чүдүл-дөр бар. Алаа «Межегей» совхозтун сүт-бараан фермасынын эргелекчи-ин Ш. Мылленок, «Өм» совхозтун сүт хулап алып чөткөн эргелек-чизин О. Милгачева болгаш он-наа өскерлер хамааржыр.

Бо бүгү чөтпестерин сүт хулап алып салбырлар болгаш саржаз заводтары ажылап, ажал-агы-ларын өргөндө турар сүт сөөртүп тускай машиналар-биле сүт сөөртүп дужаагынын хөдөзүн төлөдө, чүтүк сөөртүрүнү чалгыс аай тари-нын кырынга 15 ху немелден болгаш сүт сөөрткенин транспорт

хөдөзүн төлөдө, чүтлө ажал-агыларын төвүндө өккөлөн хөм-чегил чөргө кижин-даа, чалып-даа эвез, чотугун барындаалайын, шын өскө төлөп турар.

Устүдө кыскамы-биле көргүсүн чөтпестерин угуларда, ажал-агыл бугула боду лабораторияны болуп эргөжөк чугула. Ол лабораторияга сүтүн шынары: боткалпч хирлен-гелер, килсоду, үсүрүн угулчу көрүп турар. Алаа илеретинген чөт-пестерин дарыг элп ап болур.

Сүт-бараан фермаларын арыг-ше-вер тургузарын хун бугурун кич-чөөнөйинге алып, сүтүн шынары-га халдар бичин-даа багай чөвү-лери тургустууны хемчеглерин үрүгүчү алып. Сүт кудар савалары онза эки арыглап хынаар. Деңизле-вез, куткан савазынын асони дин-дөзөдөн сүт болгаш сүт продукту-ларын найнаар-даа чорудуп болбас.

Бо бөдүн хемчеглерин боттанды-рып турган, чалга сүтү саржаз за-водтарына шуут дужаары күрүнө-ге, ажал-агыларын боттарына ажалдыг. Саржаз заводтары бир килограмм саржагы 24,7 литр сүт-төн кылп ап турар, а чамдык кол-хозтарда болгаш өске-даа ажал-агыларда 37—40 литр чедир сүт-төн бир килограмм саржаз үндүрүп ап турар. Бо ажал-агылы эвес чо-рук кымга-даа когаралдыг деп чүвө бидилгир.

Бо 1965 чылдын баштайгы айында колхозтарын, совхозтарын сүт дужаагынын өртөн чылдыг ол үсөин-де дык көдүзүсүн. Иччаллажок чамдык ажал-агыларын сүдүнү шынары куу болуп турар. Эрткен январьда «Межегей» совхоз 67 тон-на сүтү күрүнөге дужааган. Оң 46 тонназын килсоду 18 граду-стан өрү болганында совхозка тө-дөө өртөк 230 рубльге казытты-ган. «Көк-Тей» совхозтун дужааган 26 тонна сүдүнү 18 градустан кудуу чок болган. Бо чикектат байдалдар Тандын «Революция-нык чалбыжы», Улуг-Хемчик Жданов атыг колхозтарында база көс-түп турар.

Ажал-агыларын зоотехниктери, мал өмчилери, илалыг фермалар ажалдыкчылар, бугулар турар сүт-түг болгаш сүт продуктуларын шынарын өккөлгөн чалгыныг.

И. ЛОПСАН, Тыва АССР-ниң кедээ ажал-агыл продуктуларын шынары хынаар күрүнө инспекциянын начальниги.

Вожатыйларны дыннаан

Школарын өөрлөдөгө-кижи-илгелг ажалын өккөлдөргө бол-гаш бүтү-нити өөрлөдөшкөн өр-түнелдиг болурунга пионер орга-низациа угул ужул-дугалыг. Ыч-ангаш оң ажалынче хун бугурун кичээлгелг салдыган турар ужул-дуг.

Хову-Аксинин школарында пар-тия организациа болуптун чотта чаа болуп өрткөн ажал хуралына харын бо айтыртынын дугайын чу-гаалажыр, 8 чыл школагында пи-онерлерин угул вожатый В. Н. Ка-пошкө биле 11 чыл школагында пи-онерлерин угул вожатый О. В. Ма-люгина оларын өтчөттары дик-наан.

Чартык чылда кайы-даа школа өөрлөдөгө кижизинде ажалын эл-ден ажкөөнни партия хуралы дөмдө-лөп, Пионерлерин күжү-биле бол-гаш киржилгези-биле кылдыган ажалдар эвез эвес. Чижээ, «Төрөн Тыва, алдары!» «Тыва улустун маалылары» деп аттарды чымы-тарын 8 чыл школагында класстар аайы-биле өрттиргелен. Спортчу кезеңни организастаан. Амгы үдө пионерлер «Дайынчы алдарын по-ход» деп, Ала-чүрттүг угул дайын-нын киржикчилери чоран хову-ак-сычыларын дугайында материал-дын чымып, тускай альбому белеткен турар.

11 чыл школагында 150 пионер-лер бар. Ыла А. Гайлар аттыг эр-гиз чоталчынын намыздыг бол-гаш чоталдарынче угул кичээлгелг салган. Оларын ажалында көкүчү көрүп турар. Алаа илеретинген чөт-пестерин дарыг элп ап болур.

Сүт-бараан фермаларын арыг-ше-вер тургузарын хун бугурун кич-чөөнөйинге алып, сүтүн шынары-га халдар бичин-даа багай чөвү-лери тургустууны хемчеглерин үрүгүчү алып. Сүт кудар савалары онза эки арыглап хынаар. Деңизле-вез, куткан савазынын асони дин-дөзөдөн сүт болгаш сүт продукту-ларын найнаар-даа чорудуп болбас.

О. КОРОДА.

Хар адаанда чепсен-херекселдер

Көдө ажал-агыл техникаынын ажаада иделгелер, оларын үр үе-де ажалдаар аргалыг бекилеринге колхозтарын, совхозтарын мелиа-

КНО-нун кол Ассамблеясынын ажылын чапсарлаткан

«НЬО-ДОРК. СЭТА-ның корреспонденттери Л. Величанский биле С. Лосев олардын дамчыдып турары болаа:

КНО-нун Кол Ассамблеясы болу-нун ажылын 1965 чылдын сентябрь бирге чедир чапсарлаарын чарлаан.

Тарап чангылаарынын мурнуна талалар тайбынын деткир талалы-биле хемчеглерин дугайында айты-

Норвегиянын чазаанга Совет чазактын нотады

Черниң мылымал спутниктерин болгаш комсомол эске-даа объекти-лерин хайгаара талалы-биле теле-матриктин станцияны комсомол шикчи-лердин делегей организациязы-биле (ИШДО) нады Шпицбергенге ту-дар дугайында норвег эрге-ахирлар-нын планлары-биле холбоштор ССРЗ-ниң Норвегияда элчини Н. М. Луньков Норвегиянын чазанга Совет чазактын нотады Норвегиянын ДХМ-ниң статс-секретары Е. Бойе-сеге Февраль 17-де дамчыдып бер-ген.

Ындыг станцияны шериг сорулга-ларынга амыглап болур магат чом, ыччангаш оок тууду Шпицберген ду-гайында 1920 чылдын делегей керээ-зин урзун болур, уң керээ Архипе-лагты чүгө тайбын сорулгаларга амыглаарын баш бурунгаар көрүп турар.

Шпицберген дугайында керээзин 5-чи чуулун азуаар Норвегиянын чазанга, бир эвес айткан станцияны тургузары чүгө эртем сорулгаларын барыдаалалыда белин, бо айтырыгы ол керээзин киркиччилери чуртта-рын чөпшээрели чокка, харым бо та-варында оок эрге-ажыктарына боттук хамаарып турар Совет Эки-линин чөпшээрели чокка чангыс таланын чуруму-биле шиптирлеп шыдаас дээрин нотада айтып ту-рар.

(СЭТА).

Турциянын чаа чазан

АНКАРА. (СЭТА). Турциянын кат-тышкан чазанын чаа составында ында чарлаан. Премьер-министр Суат Хай-ри Ургюлю, премьер-министрдин ораалчыны болгаш күрүне министри Стейман Демирель, даштык херек-тер министри — Хасан Эват Ишак, на-ционал камгала министри Хасан Динчер, иштики херектер министри Исмаил Хакы Алкюган, сан-хөө ми-нистри Иксан Гурсан. Чазакта эрге-жаалдарын «Чоптук чоруткун пар-тиясынын», «Турциянын чаа пар-тиясынын», Республиканын тараан-нын национал партиянын болгаш на-ционал партиянын төлөкчилери аразында хуваашкан. Премьер-ми-нистр Суат Хайри Ургюлю — хама-арышпа.

ШИНИН КӨРҮП ОЛУРГАШ...

Тыванын хөгжүмүнн театрынын кол режиссеру В. Журавлевтун чо-гаалды тургусканын «Демиселдин оору» деп шини республиканын каа-бак-дегем булунаарын аргип, көрүктүлери киизингелдин хаара туура берген. Ол шинде 1959—1964 чылдарда бир-ле колхозтун амыды-ралыга болган болжолуну көрүзүп турар.

Коллективтин ажыл-агыйын уду-туп башкары-биле холга алгаш, эрге-жаалдарын девинге караа кө-зүбестеп, ат-алдар чедип ап чоруу, хоозун черге мактанын, күрүнеге меге сан-тук берип, чагыштып чоруу хоттак сепкилдиг, бодун догдулар, ажыл-агыйны эвес удуруткучуларын баада феодалдыктын аргы чачылда-рында адырлайып чоруу, азы-аастыг пугу-хоп тарадыкчыларын сойгалал илеретпишкан, коммунизм-нин херээнге беринген, ак сепкил-диг, чараш мөзү-шындыр, шычы совет кижилерин ажыл-херөөн көр-гүзүп турар. Колхозтун малын өс-түрүп, оуу соок кыштан хур ажыра-ры — буту-ниинин херээ. Шинде ажыл-агыйнын ол адыры киизингел-дин төвүндө. Шинини көл утказы ындиг.

Шинини шилиттинген темазы амыдыралчы. Шини тыва дылге оу-ла-хурунган. Эш В. Журавлев тыва колхозту болгаш оон ажыл-ишчи элдерин көрүзүп турар. Илгил фактыларын дилеп тыпкан, чоңа ба-раалатканын чөптүг херек болбайн аан. Ындыг удуруткучулар-да, ола-рын чалгынына алышкан чоруу чөгөнгү уездиг кижилер-да турган болду ийин. Кала-лаа болгашын шипинг фактылар-дыр. Мынгалар-га аар согуз болушкан, өскелерге кижизингелдиг болуп турар. Шинде кижини турар маалдарынын роль-дарын чедикчил ойнап күөкүлери тыва артистерини күженишкенин утуу болу берген. Шинде маалдар-ларын төлөткү болгаш төлөп чөп-леп ийи бөлүккө чарып турар. Кол-хоз даргазы Кара-оол, угуз бутка-рын, колхоз даргазынын угазы баа-зындыг үзөл-бодалдыг кижилерин ийи ишп чоруп кижини ачын — төлөп чом маалдарын чокта чаа тек-шүм доосаш келген зоотехник,

колхоз даргазынын фермада саанчы-лан турар уруу, колхозта парторг, Москва облазындан келген орус ба-шкы, хойжу Шожун болгаш Дарый-маа, Чечен-оол олар төлөткү маа-дылар.

Шинини болуп турар черлери: кол-хоз даргазынын бажыны, колхоз контораны, малчын Шожундун кыш-таа. Ол колхозка ажылдары-биле чедип келген амык зоотехник Сан-дакка ажылдыг ут-иш эки-ле бил-димейн турган. Баштайгы хүне-ринден эгелешсе-ле Сандак колхозтун ажыл-агыйы-биле таныжып эгелээн. Буруненин ажылына үйгү-дыжын харам чокка бараалгалып чоруу ак сепкилдиг ишчилер Сандактын азу-луг-ла өнүктүрүп, аш-өөрү, чок кижилери, дузалаткычы, а Кара-оол, Бадь, колхоз даргазынын угазы оон шилип алган орунга болгаш колхозтун бурунгаар дөшмөчтөниге кара көжөге болу берген. Колхозтун орунда кара көжөгени сойгалал иле-редир — Сандактын кол сорулгазы алган. Оон тодаргай фактымын, колхоз даргазы-биле угуз бутка-лыр кирип турганын сан-түпчү че-ректер дилим-биле колхоз даргазы-га кижи-кара чокка дамчыдыптар. Бастыган турган херектин дилин келгени Кара-оолга аар согуз бол-ган, от-көскө чиртип, эстин-хайлы бер чазып, херектин шынынын иш-тинде болуп олтура-ла, ол чорудун алгакты кижини бол, Сандактын каш тузун чаны-биле амыкчал эгелээр. Кара-оолдун көрүдүшкүчү болгаш сургаашкынына Сандак дүжүм бербөөн. Азынын угазы кадай Сандак биле Союзтаанын ынакшылын чарыдарып дөш, кажа-опут ар-галарын амыглап эгелээр. Союзта-нын колхозта саяманын, чүвенин ужуз-чүвүн билбес Чечен-оол-биле таныштырылар күзеп турар. Мын-чангаш ол кадай Чечен-оол-биле а-ажы-ла сүмелжип, чоокшуларын ар-галарын айткан эгелээр. Чечен-оол оон сүмелжип алыштар. Шини-нда ол Сандак биле Союзтаанын ынакшылын билбейн турар. Ыччалы-да Союзтаа баштайгы ынакшылы-га бердинишкан аркан. Угазынын багы сепкилин Союзтаа билбейн турар. Ынакшылынын эргин сепки-

берген чагазын фермаже чорууда анаа берип каар. Ол чагазын Са-ндак бербес, Сандак Кара-оол-биле болган херектин дугайында факты-ларын санаторийде амыкчыл турар. Селен-оолче шагда-ла чоруулапкан. Мал кыштагалашкынында байдалды берген турарын өөренип көргөш, Сандак чаа шиптирин удуруп, оларын солуштурар дугайында пла-н чогаалдып алыр, оозундан Кара-оол-даа, Бадь-даа ойталап турар.

Күрүнеини херээнге шычы беринген парторгтун чедип келгени Кара-оол биле Бадьны дүвүрлөшкөн, а Сандактын сагыш-сепкилин ажи-дылган. Ажыл-ишчи кижилерин чөптүг хомулазы, ажыл-агыйын сандалар турары анаа берге болган. Селен-оол Сандактын чогаалын кыл-ган планына каттышкан, чукта та-варышкан мал-маганын эде сайга-рып, олар-белчирини таарыштырар дөш, дүвүрлөтүп байдалды хүн ай-тышы кылган коммунистерин ки-лтишкан туралы-ла кылдырткан. Колхоз даргазы Кара-оолдун кылган кем-буруулап херээ Селен-оол оон арынга-ла шуугучулан, а Кара-оол маргыш-лаа чок дүжүм берип-шкан таварышкан. Малын олар-белчирини Сандактын планнап кыл-ганын азуаар эде тургускан. Шини-ни херек тилээр деп чүвө бар бол-гай, ол ам тилээр. Сандак биле Союзтаанын ынакшылы катан тө-рүтүнгөн. Ол демиселе чедип алы-нганын тилеелге чаа чылын шаг-зайырлазы-биле доозулган.

Шинде чугула маалды болуп турар, ырак Москвадан келген башкы Елена Петровна тыва чоңун чаш ажи-тулун чараш аажы-чанга кижизиндиг, эртем-билигини хэжжигерин өргүп бергээ дөш мога-шылгач чок күзүн кирип чоруурунда аныкта, тө-рөөн колхозтуну баа-ла угуз дуза-ламчыны көрүзүп турар. Ол шини-чы, биче сепкилдиг башкы. Тыва чоңун амыдыралчыга, оон чан-чылардына таарышкан.

Чаа чылды уткуур байырла-ла ол малчынын-биле эртирпип турар. Оон «ажы» кижини амыкчу-биле калып чоры-лаа, оон сепкил донгун, амыдыралга таварыш бээр бергенде дүжүм бере бөрү, чүвө-

нин беленин болап, чыгып бажы-нан, ажи аш-чөмдөн, оон-тоглаалды, каас-кол хөл-сыйдан тур када чар-лы өөренип көргөш, амыдыралдык оруун эки-ле билбес. Ыччалы-даа амыдырал оон өөрениптер. Колхоз-даргазынын ролын Д. Дамба-Даржа-ал, парторг Селен-оолдун ролун О. Чөбөнөйини, зоотех-ник Сандактын ролун Мартай-оол-дун, колхоз даргазынын угазынын ролун Сундуйнун, Бадьнын ро-лун Монгалыини. Шожунун ро-лун Сангы-оолдун, сакманын оол-дун ролун Дадар Намчылын ойнап көргүскени көрүктүлериин сагыш-сепкилде таарышкан.

Эш В. Журавлевтун бо шини кө-рүктүлөргө угуз белек болур. Чоңа мындыг амыдыралчы теманы амыкчал кылган, бараалатканын кымга-ла өөрүнүг болбайн аан. Ыччалы-даа шинде чедир кылды-маан чүдүлери эскербей эртирпип каап болбес. Колхозтун ажыл-херээ угуз. Мал-лаа, чөр-лаа амыкчал колхозчулар хаара туттулган. Часы, күсүк, кышкы сезондарыг бол-гай. Бо шинде ол сезондарын би-рөөн — мал кыштагалашкынын о-залат көргүскөн. Колхоз байлак, каш-кан колданылар угузкан сан-түч чок хей малдыг. Шинде чүгө Ла-штыг-Казыта Шожунун каагаран хомуну дугайында чугула чоруп ту-рар, инек фермаларын дугайында, чыгы дугайында, хаваң, дагаа ду-гайында баа эске-лаа шээр мал ко-даныларын дугайында чугула үн-мейн турар, азы чангыс кодан ма-лды колхоз чүвө? Азы чүгө Шо-жунун доканында мал чупал турары ол чүвө? Шожундун эске малчы-нарын алы-сура-лаа чок. Союзта саанчы кижини болгай, оон чүвө кы-лы кааны көнүгүс-ле билдирген. Оон төрүтүнгөн хуун-даа эртирпип, бергач лагга малчынын өөнге чөп берген чаа чыл-лаа байырлап турар-ла-ла. Мурнакчы саанчы бе, азы чүз? Болзаарга, эрги чил бааа доос-тук, чаа чыл ууң келген хире, чүгө чангыс кодан хойже бүтү киизин-гейин угадылган, эске ажил чок чүвө хире? Бааа каларын Шожун ол хире хей хойну чүгө Чечен-оол-

ШКОЛАДА БУДУРУЛГЕ ӨӨРЕДИЛГЕЗИ

Коммунизмни тургусчур, комму-низм үезинде чурттаар чаш салгач-чыларын күш-ажылга кижилер, амыдыралга белектер талалы-биле бистин чуртта сөөгү каш чылдар-да чугула хемчеглерин боттандыр-ган. Бүгү чурттын, оон иштинде бистин республиканын хей-хей шко-лалары бугурулге өөрелдизин экижидер талалы-биле биче эвес чедикширлер болуп, байлак дуржулганы чып шыдаан билдин-гир.

Чуртка улус өөрелдизинин систе-мазын эде организастаар, школа-ларын амыдырал-биле харылаа-зын быжыглаар дугайында Хоолту-ну боттандырар дөш демисел-шаан, бистин Тоора-Хем оон бир чыл школавын башкылар коллекти-ви баа чамдык хемчеглерин ап чоруткан. Бистин школавын өөр-еникчилерин бугурулге өөрелдизин азын каш тусай мергежилдерин аайы-биле чоруп келген. Оон бирги класстын өөреникчилери нини ор-тумак эртемни чедип алыры-биле бергелештир, шөл ажилдакчылар-механикалар болгаш херөжжөн херектин дааракчылары деп тусай мергежилдерин школазы доозуп үнерлер.

Тос, оон класстарда өөренип турар оолдар аныгынын тусай эртемни чедип алыр дөш белекенип турар-лар, а оон классчы уруулар — то-вароведтер болтурар, тоску классчы урууларын чамдыкы — даараныч-чылар, бир чамдыктыр — шөл ажи-лакчылар-механикалар болур. Даараныччы болтусаан уруулар ылаңгыя онза сонугураалды-биле өөренип турарлар. Оларын иштин-ден азын хей тургалар боттарынын калер платерлерин болгаш хелтич эске-лаа хевирлерин ам безин эки даарап билер апарганаар.

Аныгынын тусай эртемни чедип алыр дөш оолдар баа-ла ша-дыкшыл-биле өөренип турарлар бол-дур ийин. Эртен күзүн олар тай-гага практикалап чораш, кат, мөөтү, тоорук чырынын азын хей арга-ларын шикээдип, тайганын солгу бойдузун шикээп өөренигенер. Олар 1 тонна 900 килограмм тоорук-чу, азын эвес азын-буру каттарын болгаш мөөгүлери чыгыш, белек-лик черлеринге дузаалган. Бо прак-тиканын үезинде өөреникчилер тай-ганын магалыг бойдузунга кайтам-чык эки дыштанылганы баа алганы чугаашкан.

Таргалы шөлдеринге практика эр-тем школачылар агрономиянын, чер ажилынын бугу чорудулаарынын кол-кол принциптери-биле таныжып, кедээ ажил-агый бугурулгезинин чу-гула-чугула билги, чачыларын шикээ-дип шыдаан ийлик колхозтар-га угуз дузаны чедиргенер. Ылаң-гыя «Май 1» колхозка практикалап турган школачылар дык хей тонна картофельди казып ажаашканнар. Ыччалы бугурулге өөрелдизинин практиказынын үезинде өөреникчи-лерин ажилгы ажилга кирип тургаш, тышкан ортуламы ырак-узак черлерге аскурсиялар чорударына ажилаттынар апаар. Ылаңгыя эки эки практиканын баа чылын ол хөрөгилер-биле Красноярск хоора-йже аскурсиялап чорутур.

Бо чылдын январда онгу клас-стын өөреникчилери апаан кедер хаактар чазар, аң кешинин угуз аштар, оларын хелтеп кадырар та-лазы-биле практика чоруткан. Пра-ктиктыг кичээлдер кончуг сонугура-гыт эртемни демделээр херек. Школачыларын бугурулге прак-тиказын талалы-биле чыгынган чам-дык эки дуржулганын байлакшыт-пышаан, школага бугурулге өөрелди-гезин улам экижидер, ыччангаш өөр-еникчилерге күш-ажылдын чогуту кижизиндизин бээр дөш ам-даа күженишкенин ажилдар бис.

Бугурулге өөрелдизинин органи-застаар талалы-биле биске хей-хей

бергедээшкенин баа таварып ту-рарын моон-биле калы чугааласкар бодаан мен. Чүл дие бисте бугу-рулге өөрелдизинин баазаы кон-чуг адын. Бугурулге өөрелдизин чогутур деннелге башкылап шы-даар тусай эртемчилер бисте кон-чуг азын. Оон ужурунда өөрелди-ге чылынын баштайгы чартымын ылаңгыя онгу класстарга практик-тыг кичээлдер чоруттунмайн барган. Школачыларын бугурулге өөрелди-гезин дээр организастаар талалы-биле районун колхозтары, тыгаш кооперацияларын тускайыткан ор-ганизациялары, бугурулге черлери аки дузалашпайн келгенин бааа демделейн барып болбас.

Бугурулге өөрелдизин нини эр-темн өөрелдизин-биле тулуш ла-баага тургаш, чедикширлер шип-тирлеттир апаар дээрн билдин-гир. Иччалыжак бистин школазы өөреникчилерин нини билинин деннелгеш болуп турары ол чу-гула сорулганы шиптирлээринге дык шаптыктап келген. Ылаңгыя «Совет Тыва» колхозта сес чыл шко-лазындан келген тоску класстарын бугу эртемн талалы-биле билин аажок кошкач болуп турар. Ы-ччалыг ол школазын башкылары, дирекция чери бааа райкукомуну уду өөрелдиге килдин ында өөр-еникчилерин нини эртемн талалы-биле билинин деннелгеш билир дөш моон сонгаар дөшүг хемчег-тер албас болза, мындыг байдал ке-лар өөрелдиге чылында бааа тургус-туну келери магат чок.

Школага бугурулге өөрелдизин моон сонгаар таарычалыг органи-застаар, ылаңгыя ол чугула херекти башкы кадрлар-биле хандырынга хамаарып биске боттук дузаны көрүзүр республиканын Чыры-дышкын министрствозундан бааа улуу-биле дилеп турар бис.

Л. ПОГОРЕЛОВА.

Тоора-Хем 11 чыл школазын бугурулге практиказын талалы-биле өөрелдиге эргелеткени.

Тодаргай чижектернин негелдизи

Чөөн-Хемчик районуну күөскөти комитетинин чанкыда назы четпөөн уруулар ортузунга ажил чорудар комиссия чогуту ажылдарын ботта-дырган. Ол комиссиянын амыкчалы районуну улус өөрелдиге килдини-нин, шагдаа черинин, комсомол рай-комуну болгаш ыш ажил-агый-черинин талалары илепкейли-биле кирип турар.

Комиссия ээлчеглиг хуралдарына аң-не чугула хүн айтырларынын чугаалажып турган. Чижээ, шагдаа черинин чанында уруулар өөренип ажилы, назы четпөөннери ажилга тургузары, уруулар хей-ниингиз чуртуну урээр болгаш оорларын ады-ненин дугайы, урууларын чалгы дыштанылганы болгаш оон-даа эске айтырлар бар.

Назы четпөөн уруулар ортузунга ажил чорудар комиссия 1965 чыл-дын бирги кварталында чорудар ажилдарын планын тургускан. Ажылдап турар назы четпөөннери өөрелдиге-кижизиндизин хынал, дузалалары-биле, урууларын күш-ажылдынын дугайында хоолуну ха-тыктазы-биле, оон ийи ам-даа ажилга тургустуурун назы четпөөн-нери ажилдарынын аргаларын тавары-биле албан организациалар, бугурулге черлеринге болуңу кежи-нунирн быжыглаан. Оон кежигү-нери оонашкан дузалаларын ак сет-килдиг күөскени, четпөөннери иле-рин, чалаалып келген.

Чөөн-Хемчик районуну транспорт ажил-агыйында, үлөтүр комби-налында ажилга тургустунган назы четпөөннөр бадьлаттыган хоолуу азуаар 6 пак ажилдар тургаш, 7 пак иштинде ажиллап турганын иле-дээр. Оларын ажил шагындаан даш-каар ажилга болгаш дүеки сменага ажилгайып турары чүгүлүг. Назы четпөөннөр ажиллап турар ажил-агыйларын удуруткучулары комис-сиянын тусай шиптирин үнөөнде назы четпөөннери ажилдан үндү-рер чоруктар чок.

Бир угуз четпес чүл чүл дие, ажиллап турар назы четпөөннери амдыктары аныктарын кедээки школазынче, ол ышкы бот-өөрелди-геке хаара туттунмаан, а өөренип турарлар ажилга тургустунган бо-луп турар. Ыччангаш кижизиндиге

ажылынын бир чугула аэроуу ажи-латтырмай турары ол.

Ажылдамышкан, Чадананын бот-өөрелдиги школазында өөренип турар назы четпөөннөр хей-хей урук-тарын үскөн. 8-ки класстарга 33 назы четпөөннери чүгө 40—50 хуузу школага дээр, 9—11 класстар-да байдал моон дээрдевес. Бо дээрге назы четпөөннөр ортузунга ажил чорудар комиссиянын, комсомол рай-комуну, бугурулге удуруткучуларын четпес-дир. Олар байдалды дугурулге чугаалажып, нини кү-жүн олте угадылган болза, мын-дыг чорук турбас. Чадананын бот-өөрелдиги ортумак школазы өөр-еникчилерин билги чедип алырын үнелеп көрбей турары класс жур-налдарын бири арынга бижит-тиген тайбыларын негелдизинге дүшүрүлгө билин иден. Школа-нын өөрелдиге ажилынын көрүн-чү — класс журналын ыччаар чору-дуп болбас.

Шагдаа черинин чанында болгаш Сут-Аксында хей-ниингиз кириж-лэгези-биле ажиллап турар уруулар өөренип ажилы багай. Хей өөр-еникчилер өөрелдизин каап, хей-ниингизин чуртуну хажыдып, кем-херек үгүлгелерин кижизинде кириш-кени мааа көскө херечи. Чадана-нын № 3 школазынын 5—6 клас-старынын өөреникчилери В. Сексе-ев, Н. Помыткин школазын калганы школа директору М. Н. Таштандинов-ту, төрөдөр комитетин дааа шко-лага болгаш өг-бүлөгө дузалар ко-митетти дүвүрлөтүп алышкан. Бистин республиканын хей школарын чангыс-даа өөреникчи школазын ка-гызын дөш бугу аргаларын херелгеп, күженишкенин ажиллап турар бол-бас.

Профессил, комсомол болгаш хей-ниингиз организациалары, школа-ларын башкылар коллективтери назы четпөөннөр ортузунга ажил чору-дуп комиссиянын ажилына дуза-лажып, кижизинде ажилынын эки-жидерин үстүдө көрүстүнгөн то-ларгай чиктер негел келген.

И. ПРИНЦЕВ.

Редакторнуң ораалчызы А. Ч. Кызыл-оол.

РЕДАКЦИЈА АДРЕЗИ: Кызыл, Шетинин — Кравченко кулумчүзү, бажы № 3. ТЕЛЕФОННАР: Редакторнуң 24-63, редакторнуң ораалчыларын 35-24, 25-38, харысалгалы секретарын 23-35, партия-ны амыдырал килдинин 23-54, агитация болгаш пропаганда бааа калы ажил-агый килдинин 23-13, үлөтүр килдинин 22-64, чаага, ажилчы болгаш калы корреспонденттерин бааа совет тургузуз болгаш амыдырал килдинин 21-27, иштики информация килдинин 20-60, бухгалтериянын 31-75, корректор-ларын 21-47, 27-41. Солун келбейн барганда 32-75 телефонче долгар.

ФЕВРАЛЬ 23-ТЕ

«НАПЫРАЛ»: «Джура» 10, 12, 2, 4, 6, 10 шактарда.
«КАА-ХЕМ»: «Ноган торо» 10, 30, 12, 30, «Ганга биле Джамна» (1-ги, 2-ги сериялары) 2, 30, 5, 35, 8, 40 шактарда.
«ЕНИСЕЙ»: «Эгмунда Молоковский» 2, 40, 4, 40, 6, 40, 8, 30 шактарда.
«ВОСТОК»: «Шышыны» (1-ги, 2-ги сериялары) 4, 30, 8, 10 шактарда.

РЕДАКЦИЈА АДРЕЗИ: Кызыл, Шетинин — Кравченко кулумчүзү, бажы № 3. ТЕЛЕФОННАР: Редакторнуң 24-63, редакторнуң ораалчыларын 35-24, 25-38, харысалгалы секретарын 23-35, партия-ны амыдырал килдинин 23-54, агитация болгаш пропаганда бааа калы ажил-агый килдинин 23-13, үлөтүр килдинин 22-64, чаага, ажилчы болгаш калы корреспонденттерин бааа совет тургузуз болгаш амыдырал килдинин 21-27, иштики информация килдинин 20-60, бухгалтериянын 31-75, корректор-ларын 21-47, 27-41. Солун келбейн барганда 32-75 телефонче долгар.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелин чанкында Парлалга өргөлелин типографиязы. ТС—00351.